

Ryggvätskeprov

Ett prov för att undersöka nervsystemet

Om en läkare misstänker att man har en sjukdom i nervsystemet får man ofta genomgå ett ryggvätskeprov, en så kallad lumbalpunktion. Ryggvätska är den vätska som omger ryggmärgen och hjärnan, och som finns i hjärnans och ryggmärgens hålrum.

En undersökning av ryggvätskan kan visa om man har:

- En infektion, till exempel borrelia eller hjärnhinneinflammation, som också kallas meningit
- En inflammation, som till exempel den neurologiska sjukdomen multipel skleros, MS eller neurologisk påverkan av SLE, Sjögren och vaskuliter.

Oro för provtagningen

Innan undersökningen kan man vara orolig för hur det ska kännas.

Om man vill kan en anhörig eller en god vän följa med som stöd under provtagningen. Numera används tunna nålar och sticket gör inte så ont. När läkaren för in nålen mellan kotorna brukar det upplevas som ett lätt tryck.

Försök att slappna av

Det är bra om man kan hitta en någorlunda skön och avslappnad ställning så att man klarar att ligga eller sitta still under hela undersökningen.

Skjut ryggen som en katt

När ryggvätskeprovet tas ska man antingen ligga ner på sidan eller sitta upp. I båda fallen är det viktigt att göra sig så kutryggig som möjligt. Det kan underlätta att ha en kudde i knäet om man ska sitta när provet tas. Man blir ofta ombedd att "skjuta ryggen som en ilsken katt". Det underlättar för läkaren, eftersom det då blir större mellanrum mellan kotorna.

Provet tas med en mycket tunn nål

Provet tas med en mycket tunn nål, vanligtvis mitt i ländryggen. Läkaren känner på höftbenskammarna för att hitta rätt plats för sticket. Huden på och runt stället där nålen ska stickas in tvättas med sprit. Om man vill ha lokalbedövning får man det, men det lindrar egentligen inte så mycket. Med eller utan lokalbedövning så känner man ett tryck. Utan lokalbedövning känner man dessutom själva sticket genom huden under några sekunder.

Ryggvätska tappas ur för provtagning

När nålen är på plats får ryggvätska droppa ner genom nålen ut i ett provrör. Om trycket ska mätas kopplas ett tunt plaströr till nålen. I det kan läkaren på en gång se hur högt eller lågt trycket i ryggvätskan är.

Undersökningen håller oftast på i omkring en halvtimme. Ryggvätskan rinner långsamt, en droppe i taget, och därför kan undersökningen ta tid. Vätskan återbildas vanligtvis inom en timme.

Svar från laboratorium tar längre tid

Ryggvätskan skickas alltid till ett laboratorium där personalen gör en noggrann undersökning av ryggvätskan. Provsvaren från laboratoriet kan ge läkaren ytterligare belägg för om man har en viss sjukdom eller inte. Om läkaren till exempel misstänker en hjärninflammation måste prov tas på laktat, glukos, protein och celler i ryggvätskan. Dessutom görs virus- och bakterieanalyser på laboratoriet. Det kan ta lång tid, upp till tre– fyra veckor att få svar på proverna.

Efter undersökningen

I samband med undersökningen får man ofta lämna ett blodprov. Det analyseras tillsammans med ryggvätskan, till exempel vid utredning av infektion eller inflammation. Ofta får man ligga ner och vila en stund, vanligtvis omkring 15–30 minuter.

Smärtsam men ofarlig huvudvärk

I dag används tunna nålar vid ryggvätskeprovtagning. Det minskar risken för svår huvudvärk efter undersökningen. Ungefär en av tjugo personer drabbas, och unga, långa, smala personer som brukar ha huvudvärk i vanliga fall, får det oftare än andra. Vanliga smärtstillande läkemedel hjälper oftast inte om man har svår huvudvärk efter ett ryggvätskeprov. Huvudvärken kan göra väldigt ont men den är inte farlig och lindras vanligen om man lägger sig ner. Den anses bero på tryckförändringen som uppstår när man har lämnat ryggvätska.

Besvär efter ryggvätskeprov ovanligt

Förutom att en del får huvudvärk, är det mycket ovanligt att man får besvär efter ett ryggvätskeprov. Man ska kontakta sjukvården om man efter ett ryggvätskeprov får

- feber utan tydlig orsak
- till exempel svaghet eller känselnedsättning i benen

Om du behöver kontakta oss när du oss lättast via telefon nummer: 031-342 26 15